

WERK MAKEN VAN KANSENGELIJKHEID

THEMA:
LATER SELECTEREN

TIPS EN INSPIRATIE
VOOR SCHOLEN

LATER SELECTEREN

INTRODUCTIE

Door werk te maken van latere selectie kunnen scholen kansengelijkheid bevorderen. Latere selectie draagt eraan bij dat alle leerlingen – ongeacht hun achtergrond of thuissituatie – de kans krijgen om in de onderwijsrichting terecht te komen die het meeste recht doet aan hun talenten en interesses, en zich hier optimaal verder te ontwikkelen. In deze brochure vinden schoolbestuurders en schoolleiders inspiratie over hoe je concreet met latere selectie aan de slag kunt: welke vormen zijn bijvoorbeeld mogelijk, hoe kan je deze in de praktijk brengen en wat zijn aandachtspunten hierbij? Ook delen we vijf voorbeelden van scholen die met latere selectie werken aan kansengelijkheid.

DEFINITIE LATERE SELECTIE

Latere selectie kent diverse vormen. De gemene deler is dat een leerling niet op 12-jarige leeftijd in een bepaald 'hokje' in het voortgezet onderwijs geplaatst wordt, maar meer tijd en ruimte krijgt om te ontdekken welke onderwijsrichting het beste past. Het beslismoment over de vervolgrichting na het primair onderwijs wordt dus uitgesteld. Is er bijvoorbeeld twijfel of vmbo-tl of havo de beste plek is voor een leerling, dan kan die kiezen voor een heterogene brugklas, een driejarige brede onderbouw of een '10-14 klas' (doorlopende leerlijn po-vo). Leerlingen kunnen zich hier verder ontwikkelen en ervaring opdoen met verschillende vakken en onderwijsrichtingen. Op een later moment kijken de school, mentor, ouders en de leerling vervolgens samen welke onderwijsrichting het beste aansluit bij de kennis en vaardigheden, talenten, ambities en interesses van de leerling. Daarna volgt de 'definitieve selectie'. Met daarbij de voetnoot dat het daarna mogelijk blijft voor leerlingen om over te stappen en/of te stapelen als blijkt dat een andere onderwijsrichting toch beter past.

Ook het bieden van maatwerk kan je onder latere selectie scharen. Leerlingen in een havo-klas kunnen dan bijvoorbeeld een aantal vakken in de vwo-richting doen. Zij kunnen de vakken waar ze goed in zijn zo alsnog volgen in de meest passende onderwijsrichting en krijgen de kans om te ontdekken of het vwo in zijn geheel beter zou passen.

In het kader van latere selectie moet tenslotte het belang van brede scholengemeenschappen genoemd worden. Binnen deze scholengemeenschappen komen leerlingen meer in aanraking met zowel leerlingen van verschillende onderwijsrichtingen en verschillende sociaal-economische en sociaal-culturele achtergronden – wat ook segregatie tegengaat en brede vorming stimuleert – als met verschillende leerwegen, vakken en activiteiten. Dit helpt hen verder te ontdekken welke richting het beste bij hen past. De drempel om eventueel over te stappen naar een andere onderwijsrichting is ook lager, omdat ze hierbij in dezelfde vertrouwde schoolomgeving kunnen blijven.

[Lees ook de speech van Henk Hagoort over brede scholen op het VO-congres 2023.](#)

In het visiestuk **'Toekomst van ons onderwijs'** – opgesteld door een brede coalitie van onderwijsorganisaties – wordt voorgesteld om leerlingen in het vo langer bij elkaar te houden en pas op ongeveer 15-jarige leeftijd een keuze te laten maken voor vervolgstappen (richting een beroepsgerichte of academische stroom). Het onderwijs aan leerlingen in de leeftijd van 12-18 jaar zou dan modulair worden aangeboden en leerlingen zouden vakken en leergebieden in verschillende onderwijsrichtingen kunnen volgen. In 2021 kwam de **Onderwijsraad met een advies dat hierbij aansluit**: stel de selectie van leerlingen uit tot na de eerste drie leerjaren van het vo. De Onderwijsraad wil het huidige schooladvies en de doorstroomtoets in groep 8 laten vervallen. Ook zouden leerlingen in het vo een flexibel programma moeten krijgen, dat aansluit bij wat ze kunnen en past bij hun ontwikkeling.

Vanuit het ministerie klinkt echter op dit moment het geluid dat het huidige stelsel niet gewijzigd gaat worden, en dat mogelijkheden voor latere selectie binnen de huidige wet- en regelgeving gezocht moeten worden.

LATERE SELECTIE EN KANSENGELIJKHEID

Het pleidooi voor latere selectie komt voort uit de wens dat alle leerlingen uiteindelijk op die plek in het vo terechtkomen die het beste aansluit bij hun talenten, capaciteiten, ambities en interesses. De plek waar ze zich het meeste thuis voelen en zich het beste verder kunnen ontwikkelen. Dit is nu nog niet altijd het geval. Niet voor iedere leerling is het op 12-jarige leeftijd al duidelijk wat de beste plek in het vo zou zijn. Sommige leerlingen hebben meer tijd nodig om te ontdekken wat ze kunnen en willen en/of om zich op sociaal-emotioneel vlak nog wat verder te ontwikkelen.

Dit geldt met name voor leerlingen uit gezinnen met een lagere sociaal-economische status. Zij hebben vaak minder ontwikkelkansen in het po, bijvoorbeeld doordat ze over minder (goede) schoolspullen beschikken of dat er thuis geen geld is voor bijles of voor activiteiten op het vlak van bijvoorbeeld kunst en cultuur, sport, creativiteit of natuur, techniek en wetenschap. Ook kunnen hun ouders vaak minder stimulans en hulp bieden bij schoolwerk en het kiezen van de voor hen beste vo-school/richting, en ontbreekt een breder netwerk op dit vlak. Hierdoor komt nog niet altijd helemaal tot uiting wat deze kinderen in zich hebben (talenten, capaciteiten, interesses). Of wordt een kind in het po verkeerd ingeschat door leraren, of wordt onbewust zijn of haar achtergrond en thuissituatie meegewogen bij het schooladvies.

Kinderen uit gezinnen met een lagere sociaal-economische status krijgen daarom aan het eind van het po relatief vaker een niet passend schooladvies en komen als gevolg hiervan in het vo relatief vaak in een onderwijsrichting terecht die niet bij hen past. Hiermee is dus sprake van kansenongelijkheid ten opzichte van kinderen uit gezinnen met een hogere sociaal-economische status. Met het uitstellen van het selectiemoment kunnen scholen tegenwicht bieden. De betreffende leerlingen krijgen zo eerst nog meer tijd en ruimte om zich verder te ontwikkelen binnen het vo en ervaring op te doen met verschillende vakken, activiteiten en leerwegen – en kunnen hier extra begeleiding in krijgen vanuit de school – voordat een definitief besluit over de vervolgrichting wordt gemaakt. Hierdoor wordt de kans dat ook zij op de meest passende plek in het vo terechtkomen, sterk vergroot.

Bijkomend voordeel van latere selectie is dat leerlingen meer in aanraking komen met leerlingen met andere achtergronden, vaardigheden en interesses, en dat ze hierdoor ook goed leren samenwerken en omgaan met 'de ander'. Dit komt hun brede vorming en sociale vaardigheden ten goede. Dit voordeel geldt voor alle leerlingen.

FEITEN EN CIJFERS

Onderzoek wijst uit dat een vroege selectie met name negatieve effecten heeft voor leerlingen uit lagere sociaal-economische milieus en leerlingen met een migrantenachtergrond. **(Kennisrotonde, 2017)**

Leerlingen die te maken krijgen met vroege selectie hebben een grotere kans om te blijven zitten. Het heeft tevens nadelige gevolgen voor de cognitieve en niet-cognitieve ontwikkeling van de leerlingen. **(Kennisrotonde, 2017)**

Een driejarige brugperiode helpt 'bubbels' van cognitief sterke leerlingen te voorkomen of kan deze doorbreken. Zo ontwikkelen ook deze leerlingen kennis en sociale vaardigheden waarmee zij goed beslagen ten ijs komen in de samenleving. **(Onderwijsraad, 2021)**

De afgelopen tien jaar zijn er minder scholieren en ouders die kiezen voor een brede brugklas. **(CBS)**

Wanneer leerlingen in een (brug)klas met uiteenlopende onderwijssoorten zitten, krijgen zij meer mogelijkheden en langer de tijd om te kijken welke onderwijssoort het beste past. In het eerste leerjaar zit 40% van de leerlingen in een heterogene brugklas waarbij twee of meer onderwijssoorten bij elkaar in de klas zitten. In het tweede leerjaar is dat nog 21%. In het derde leerjaar (alleen havo/vwo) slechts 3%. Deze percentages bleven gelijk in de afgelopen vijf jaar. **(Sectorrapportage vo 2023)**

Het aandeel locaties dat een of meerdere heterogene brugklassen aanbiedt, blijft de afgelopen jaren min of meer gelijk. Waar in 2017 73% van de vestigingen in leerjaar 1 een heterogene brugklas had, is dat in 2022 niet veranderd. In leerjaar 2 steeg dat licht van 52% in 2017 naar 53% in 2022. **(Sectorrapportage vo 2023)**

WAT KAN JE ALS SCHOOL DOEN/TIPS

Het invoeren van vormen van latere selectie zoals een heterogene brugklas is een grote verandering zowel op pedagogisch als organisatorisch vlak. Wil je hiermee starten:

- Begin dan met je visie, doelen, beoogde werkwijze en bijbehorende randvoorwaarden op papier te zetten. Voer hierover ook het gesprek binnen de gehele school en investeer in draagvlak.
- Begin klein (met bijvoorbeeld één klas) en bouw het concept indien succesvol stap voor stap verder uit.
- Neem contact op met andere scholen die bezig zijn met later selecteren; leer van elkaars kennis en ervaringen. Ga regelmatig met elkaar in gesprek.
- Zoek samenwerking op binnen de regio, werk samen met andere scholen om latere selectie voor (grotere groepen) leerlingen te kunnen realiseren.

Investeer bij de uitwerking van de gekozen vorm van latere selectie in het onderstaande:

- Focus op de ontwikkeling van de leerling in plaats van op presteren.
- Geef leerlingen de tijd om te wennen aan het vo.
- Bied leerlingen een zo breed mogelijk 'ontwikkel- en ontdekkingspad'. Maak 'snuffelen' aan verschillende vakken, thema's, beroepen, werkvormen en – vooral ook – onderwijsrichtingen mogelijk. Stimuleer leerlingen om één of meerdere vakken te volgen in een andere onderwijsrichting.
- Investeer in de begeleiding en coaching van leerlingen, met de focus op het ontdekken van hun talenten en interesses en op de ontwikkeling van executieve en sociaal-emotionele vaardigheden.
- Plan regelmatig ontwikkel-/voortgangs-/coachgesprekken. Betrek leerlingen in deze gesprekken bij hun onderwijs om de meest passende onderwijsrichting te bepalen; wat wil jij? Wat vind jij leuk? Wat kun je goed en waar wil je beter in worden?
- Faciliteer en stimuleer ontmoeting tussen alle leerlingen. Laat ze bijvoorbeeld gezamenlijk werken aan een project.
- Bied een veilige, vertrouwde setting voor leerlingen, waarin ze zich vrij en veilig voelen om uit te proberen, te ontdekken.
- Heb aandacht voor differentiëren. Zorg dat alle leerlingen goed op maat bediend worden door de leraren.
- Investeer in leraren. Geef hen tijd en ruimte om vaardig(er) te worden in differentiëren en maatwerk bieden en het bieden van begeleiding en coaching aan leerlingen.
- Zet klassenassistenten in. Dit biedt leraren meer ruimte om onderwijs en begeleiding op maat te bieden.
- Zorg dat overstappen tussen onderwijsrichtingen mogelijk blijft.
- Gebruik neutrale termen zoals doorstroom i.p.v. op- of afstroom (zie [de Taalgids van het LAKS](#)).

Met het 'Experiment teambevoegdheid 10-14-onderwijs' wordt het mogelijk gemaakt dat leraren die betrokken zijn bij 10-14-initiatieven kunnen werken met een zogenoemde teambevoegdheid. In de constructie van een teambevoegdheid zijn leraren gezamenlijk verantwoordelijk voor het onderwijs dat zij geven, zonder dat iedere leraar hiervoor dezelfde bevoegdheden moet hebben. De verschillende individuele bevoegdheden van de betrokken leraren vullen elkaar aan. De bevoegdheden van de leraren gezamenlijk vormen de bevoegdheid van het team als geheel. Dit vergroot de inzetbaarheid van leraren over de onderwijssoorten heen. Scholen die sectoroverstijgend onderwijs willen aanbieden aan leerlingen in de hoogste groepen van het basis-onderwijs en de eerste twee leerjaren van het voortgezet onderwijs, kunnen zich in het voorjaar van 2024 aanmelden om aan het experiment mee te doen. Zie [de beleidsregel](#).

ONDERZOEKEN

- ☑ [De inrichting van de onderbouw: Onderzoek naar de motieven en de beweegredenen van vo-scholen naar soort brugklas | Rijksuniversiteit Groningen](#)
- ☑ [Studie: De toekomstbestendigheid van het Nederlandse Onderwijssysteem | Onderwijsraad](#)
- ☑ [Aansluiting en overgangen tussen po en vo en tussen vmbo en mbo | NRO](#)
- ☑ [Visiestuk: De toekomst van ons onderwijs | VO-raad](#)
- ☑ [Onderzoek rond 10-14 onderwijs | 10-14onderwijs.nl](#)

BRONNEN

- ☑ [Kennisrotunde. \(2017\). Draagt later keuzemoment voortgezet onderwijs bij aan schoolsucces?](#)
- ☑ [Onderwijsraad 2021, later selecteren, beter differentiëren.](#)
- ☑ [Sectorrapportage vo 2023](#)

HET SOOOOL 10-14 CONCEPT VAN YUVERTA, DENDRON COLLEGE EN DYNAMIEK SCHOLENGROEP: **'LEERLINGEN VOEDEN MET MOGELIJKHEDEN'**

"We zeggen vaak: tussen de 10 en 14 jaar valt er nog een wereld te vinden en te winnen voor veel leerlingen. Met SOOOOL 10-14 willen we hen een brede blik meegeven op wat er allemaal bestaat en kan – qua vakken, richtingen, beroepen – en hen extra ruimte en tijd bieden om hierbinnen zelf op ontdekkingsreis te gaan. Ook is er extra tijd en aandacht voor hun persoonlijke en sociale ontwikkeling. Pas als duidelijk is wat past en als ze er klaar voor zijn, volgt dan de overstap naar het vo." Aldus Dorien Stals, teamleider van dit onderwijsconcept, een samenwerking tussen de vo-scholen Yuverta en het Dendron College – beiden in Horst – en de Dynamiek Scholengroep (po) in Horst aan de Maas en Venray.

Binnen SOOOOL 10-14 zitten alle leerlingen – van groep 7 t/m klas 2 vo – bij elkaar in drie klassen, die zijn gehuisvest binnen het Dendron College, vertelt Dorien. "Leerlingen volgen hier onderwijs op maat, dat aansluit bij hun leerrichting en interesses. "We willen ze hierbij een breed aanbod bieden, qua vakken en werkvormen. Als basis krijgen alle leerlingen vanaf de start hier les in taal/lezen, rekenen en Engels, waarbij ze met een adaptief digitaal systeem werken en wij hun ontwikkeling goed kunnen volgen. Verder kunnen ze vakken kiezen zoals praktijkvakken groen of zorg & welzijn, en krijgen alle leerlingen techniek en burgerschap, om hen goed voor te bereiden op onze maatschappij. En daarnaast volgt iedereen Quests, circulerende thema's waarin vakken zoals economie, aardrijkskunde en geschiedenis zijn verwerkt. Voorbeelden zijn 'Ik en mijn omgeving' en 'Op reis'. Binnen deze thema's willen we leerlingen ruimte bieden om zelf keuzes te maken en te ontdekken. We leren hen hierbij door verschillende brillen te kijken, zoals een historische, politieke of geldbril. De invulling is ook elk jaar anders, afhankelijk van het beschikbare aanbod aan gastdocenten en aan excursies en voorstellingen vanuit bedrijven of (culturele) organisaties."

Dorien Stals

Vanaf de 'groep 8 leeftijd' kunnen leerlingen ervoor kiezen om daarnaast vakken op het vo te gaan volgen, vult Dorien aan. "Een groepje leerlingen kan dan voor dat vak worden toegevoegd aan de brugklas op het Dendron College of Yuverta. Sowieso komen vakdocenten van deze scholen ook al lesgeven aan de SOOOOL-klassen, bijvoorbeeld voor Engels, gym of techniek.

“ER ZIJN VEEL KINDEREN VOOR WIE DE OVERGANG NAAR HET VO EN EEN BEPAALDE ONDERWIJSRICHTING HIERBINNEN, ONTZETTEND GROOT IS EN OOK ERG VROEG KOMT.”

Komen leerlingen in de brugklasleeftijd, dan starten ze – naast het SOOOOL-programma – verplicht met minstens één vo-vak: wiskunde. En leerlingen die de optie havo willen openhouden daarnaast verplicht Duits en Frans. Leerlingen starten deze vo-vakken altijd in de onderwijsrichting waarvan we inschatten dat deze het beste past, maar ze mogen vakken ook in een andere richting proberen.

Leerlingen zijn zo ook mederegisseur van hun leerproces, mogen zelf meedenken over hun leerdoelen en leerpad. We begeleiden hen hier intensief in; zo hebben alle leerlingen een keer per week een coachinggesprek in kleine groepjes over waar ze naar toe willen, wat goed gaat en wat ze willen verbeteren. Er is hierbij ook veel aandacht voor hun persoonlijke en sociale ontwikkeling.”

EEN WERELD AAN ERVARINGEN

Met deze werkwijze maken leerlingen op een geleidelijke manier kennis met het vo, aldus Dorien. “Dit was ook een belangrijke aanleiding om met dit concept te starten. Er zijn veel kinderen voor wie de overgang naar het vo en een bepaalde onderwijsrichting hierbinnen, ontzettend groot is en ook erg vroeg komt. Eind 2017 werd ik samen met collega’s uit het po en Yuverta gevraagd iets te op te bedenken. We dachten toen: we gaan voor een ‘full monty voorziening’ om de overstap voor deze kinderen te verbeteren.”

Heel belangrijk hierbij is volgens Dorien, naast het geleidelijk aan kennismaken met vo-gebouwen en vo-docenten, dat leerlingen tot hun veertiende een breed programma krijgen aangeboden. “We proberen hen met van alles te voeden, te laten zien wat allemaal kan en hen de ruimte te geven hierbinnen zelf op ontdekkingsreis te gaan. Zodat ze eerst een wereld aan ervaringen en mogelijkheden krijgen aangeboden, en hun talenten en interesses kunnen ontdekken, voordat ze een vervolgkeuze maken. We zeggen hierbij ook altijd: het ene is niet beter of hoger dan het andere. Leerlingen weten na de tijd bij ons ook wel wat bij ze past, en hebben bewust leren nadenken over hun leervak. We merken dat ze hierdoor vrijwel allemaal soepeler en ontspannener doorstromen naar een passende school en richting.”

SOOOOL 10-14 biedt zo kansen aan diverse groepen leerlingen, aldus Dorien. “Bijvoorbeeld leerlingen uit een kansarmer milieu, waarbij het boek niet vanzelfsprekend thuis in de kast staat. Meer tijd en ruimte om te ontdekken waar hun talenten en interesses liggen en soms ook meer zelfvertrouwen op te doen, voordat ze in bepaalde onderwijsrichting komen, is extra van belang voor hen. De overstap naar het vo kan voor hen soms ook nog wat grootster voelen dan voor leerlingen met ouders die hen daarin goed kunnen begeleiden. Via SOOOOL 10-14 kunnen ze geleidelijk aan het vo wennen.”

Daarnaast is het ook waardevol voor leerlingen die bijvoorbeeld dyslectisch zijn, voegt Dorien toe. “Zij zijn soms dan weer heel goed in exacte vakken. Bij ons krijgen ze meer tijd en ruimte om hun talenten te laten zien en door te ontwikkelen – en zo ook vaak hun zelfvertrouwen te laten groeien –, voordat een keuze voor vmbo, havo of vwo wordt gemaakt. Ik zou wel heel graag willen dat zij ook na SOOOOL 10-14 vaker de kans zouden hebben om bijvoorbeeld exacte vakken op vwo te blijven doen en talen op vmbo en dat er ook een eindexamen op maat komt.”

Specifiek noemt Dorien verder de groep hoogbegaafde leerlingen. “Zij zijn vaak gebaat bij wat meer tijd en ruimte om zich op sociaal-emotioneel vlak verder te ontwikkelen, voordat ze de overstap naar een grote vo-school maken. En het grote aanbod binnen SOOOOL 10-14 biedt uitdaging en extra kansen te ontdekken wat hen ligt.”

Dorien herinnert zich in dit kader nog een voorbeeld waarbij de moeder van een hoogbegaafd meisje zei: ‘het is alsof ze hoogbegaafdheid op haar trui had staan, maar dat de letters er nu vanaf zijn.’ “Alle leerlingen komen hier bij elkaar in de klas, er zijn geen hokjes of stempels. Leerlingen leren met elkaar om te gaan en elkaar te respecteren. SOOOOL 10-14 biedt zo ook een goede voorbereiding op de diverse samenleving waar ze later in terecht komen.”

HOUD HET KLEIN EN DOE HET SAMEN

Dit concept heb je daarom eigenlijk in alle regio’s nodig, stelt Dorien. “Binnen de huidige wetgeving is het ook al goed te realiseren. Maar er is wel een aantal aandachtspunten als je hier als school mee aan de slag wil. Kernwoorden zijn maatwerk en begeleiding. Wil je dit kunnen bieden, dan moet je ten eerste investeren in ict. Het lukt ons prima om leerlingen op maat te bedienen, maar zonder een goed ict-systeem was dit nooit gelukt. En daarnaast is voldoende en goed personeel nodig, dat ook echt voor dit concept kiest en de hoeveelheid (regel)werk dat het met zich meebrengt, niet erg vindt.

Verder vraagt het van scholen dat je goed kan samenwerken, met andere schoolbesturen en bijvoorbeeld bedrijven. Soms is het lastig om zeker in krimpregio’s de concurrentiegedachte los te laten. Mijn advies zou zijn: benadruk dat samenwerking in het voordeel van leerlingen is. En zet het rustig samen op, neem de tijd om elkaar te leren kennen en vertrouwen op te bouwen. Blijf als bestuurders, teamleiders en leraren onderling ook overleggen en uitwisselen. Samen kan je dan veel bereiken. En een laatste tip zou zijn: houd het kleinschalig, met maximaal 100 leerlingen. Anders word je meer een instituut. Behoud oog voor de leerling, daar gaat het om.”

HETEROGENE BRUGKLASSEN OP @FORUM: 'ALS JE LEERLINGEN GROEI WILT BIEDEN, VRAAGT DAT IETS VAN HOE JE JE ONDERWIJS INRICHT'

Het belang van heterogene brugklassen? Marinus Giesing, directeur van @Forum in Esdoorn, is stellig: "De groei van leerlingen, in brede zin, staat voor ons voorop. Dat vraagt iets van hoe je het onderwijs inricht. Bij ons vertaalde dit zich onder andere uit in het invoeren van heterogene tweejarige brugklassen (mavo-havo en havo-vwo). Leerlingen komen hier met verschillende onderwijsrichtingen en klasgenoten in aanraking; we zien dat dit een impuls geeft aan hun motivatie en brede ontwikkeling. En dit helpt hen ook, en geeft hen langer de tijd, om te ontdekken wie ze zijn, waar hun talenten en ambities liggen en welke onderwijsrichting hier het beste bij past."

Het @Forum is een relatief nieuwe school (opgericht in 2016) voor mavo (klas 1/m 4), havo en vwo (onderbouw). Alle leerlingen worden hier – op basis van het schooladvies en contact met de groep 8-leerkrachten – in de eerste twee schooljaren in een heterogene brugklas mavo-havo of havo-vwo geplaatst. Deze brugklassen stimuleren de brede groei van leerlingen, een belangrijk doel in de schoolvisie. Marinus: "Leerlingen volgen hier vaklessen (in mavo-, havo-, of vwo-richting) maar daarnaast ook vakoverstijgende projecten waarbij leerlingen uit verschillende richtingen samen aan een thema werken. Ook is het mogelijk om (in een talentroute) masterclasses en workshops te volgen op allerlei vlakken, zoals robotica, sport of schilderen. En kunnen leerlingen een of meerdere vakken in een andere onderwijsrichting volgen."

Marinus Giesing

Leerlingen komen binnen hun eigen klas zo met verschillende vakgebieden en onderwijsrichtingen in aanraking, vertelt Marinus, en werken samen met leerlingen van andere onderwijsrichtingen. "Het vergroot hun motivatie. Ze kunnen van elkaar leren en zien bijvoorbeeld: mijn klasgenoot volgt dat vak in die onderwijsrichting, dat wil ik ook proberen. En heel belangrijk: we zien dat het zorgt voor persoonlijke groei. Leerlingen leren samen te werken in diverse groepen en ontdekken dat iedereen zijn of haar eigen kwaliteiten heeft en hiermee een bijdrage levert, ongeacht de onderwijsrichting die ze volgen. Het vergroot hun sociale vaardigheden en zelfvertrouwen."

“WE WERKEN HIERBIJ BIJVOORBEELD MET COACHGESPREKKEN MET LEERLINGEN OVER WAAR ZE NAAR TOE WILLEN WERKEN.”

DE MEEST PASSENDE RICHTING

Daarnaast is ook het uitstel van selectie een groot voordeel, vindt Marinus: “Het schooladvies komt natuurlijk erg vroeg. We kunnen dit advies niet uitstellen, maar wel het besluit over de definitieve stroom voor leerlingen. Wij geloven dat we na de twee brugklasjaren op basis van de brede groei van leerlingen beter kunnen vaststellen welke richting het beste past. Leerlingen worden in deze twee jaar ook intensief begeleid en gevolgd. We werken hierbij bijvoorbeeld met coachgesprekken met leerlingen over waar ze naar toe willen werken. Leerlingen krijgen dan halverwege leerjaar twee een voorlopig vervolgvadvis; aan het einde van dat jaar komt er een vervolgbesluit, waarna de leerlingen worden ingedeeld in (meer) homogene klassen.”

De brede groei en uitstel van selectie die heterogene brugklassen bieden, is volgens de school voordelig voor alle leerlingen. “Het is voor alle leerlingen belangrijk dat ze de tijd krijgen om te groeien naar de meest passende onderwijsrichting, zonder dat dit tot discontinuïteit in hun ontwikkeling of verplaatsing naar bijvoorbeeld een andere school moet leiden. En dit geldt zeker voor leerlingen met een meer kwetsbare achtergrond, waarin de ondersteuning van de schoolgang minder vanzelfsprekend is en waarin hulpbronnen minder voorhanden zijn. Het is voor hen zeer helpend om meer tijd te krijgen om het meest passende pad te ontdekken.”

VOETNOOT

Hierbij geldt wel een belangrijke voetnoot, aldus Marinus. “Het verhaal is toch vaak dat leerlingen zo naar een ‘hoger niveau’ kunnen. Maar het is geen kwestie van ‘hoger’ of ‘lager’. Alle onderwijsrichtingen zijn gelijkwaardig, het gaat erom dat leerlingen via de heterogene brugklas de kans krijgen te ontdekken: dit past bij mij. Als een leerling bijvoorbeeld havo probeert en merkt dat dit niet werkt, dan heeft hij of zij simpelweg die ontdekking gedaan. Dat is ook weer groei. Het is goed om dit te benadrukken, ook richting ouders. Het zit heel erg in ons denken dat je je ‘omhoog’ moet werken. De overheid heeft ook lang deze boodschap gegeven, dit moet echt worden gewijzigd. Er komt nu een kentering op gang gelukkig, we zien dat praktisch opgeleiden een steeds sterkere positie krijgen op de arbeidsmarkt en dat deze beroepen gelukkig meer aanzien krijgen, en daarmee ook de praktische opleiding.

In deze is het ook heel belangrijk zorgvuldig te blijven kijken naar de taal van de school en daarmee van het onderwijs. Bij ons spreken we bijvoorbeeld niet van ‘afstromen’ en ‘opstromen’ maar van het neutrale ‘doorstromen’. Hier kleeft tenminste geen kwalificatie aan.”

BELANGRIJKE VOORWAARDEN

De overheid heeft ook een belangrijke rol om kansengelijkheid te stimuleren via onder meer heterogene en brede brugklassen, onderstreept Marinus. “Essentieel in dit verhaal is dat er een goede langetermijnvisie komt over hoe we onderwijs en arbeidsmarkt zien in ons land, in het licht van de vele ontwikkelingen die plaatsvinden en te verwachten zijn. En dat je als overheid en sector vervolgens bepaalt welke faciliteiten en middelen dan nodig zijn. Heterogene brugklassen zijn wat mij betreft een belangrijk onderdeel van die visie; we hebben dan investeringen vanuit de overheid nodig om dit vorm te kunnen geven. Op @Forum hebben we bijvoorbeeld kleine klassen van ongeveer 22 leerlingen. We hebben echt gekozen om hierin te investeren, maar di vraag ook wat van de overheid.

Belangrijke voorwaarden om heterogene brugklassen te kunnen aanbieden zijn daarnaast draagvlak in de school en docenten die goed kunnen differentiëren, stelt Marinus. “Wil je dit als school organiseren, dan moet je hier de tijd voor nemen, het hier eerst heel goed met elkaar over hebben en een visie op papier zetten: hier willen we naar toe. En aandacht voor alle mensen in het team aandacht hebben, ook voor degenen met twijfels. Na invoering is het belangrijk te blijven investeren in de docenten van deze gemengde brugklassen. Zo organiseren we veel lesbezoeken door docenten onderling en hebben we ook een docentcoach in dienst waar leraren het horizontale gesprek mee voeren over maatwerk.”

Tenslotte moeten we af van het denken enkel in cijfers en rendementen, voegt Marinus toe. “Wij willen de brede groei van leerlingen stimuleren, welke kant zich dit dan ook op ontwikkelt. Bij de ontwikkeling van de leerlingen kijken wij graag volgens de drieslag van Biesta: kwalificatie – socialisatie – personificatie. Het past daarom niet om eenzijdig naar de kwalificatie te kijken. Hiermee doe je leerlingen en docenten te kort.”

Wij hopen de brede heterogene klassen in de toekomst uit te kunnen breiden en verder te kunnen brengen. Want het is prachtig om te zien wat het voor leerlingen betekent.”

“ESSENTIEEL IN DIT VERHAAL IS DAT ER EEN GOEDE LANGETERMIJNVISIE KOMT OVER HOE WE ONDERWIJS EN ARBEIDSMARKT ZIEN IN ONS LAND, IN HET LICHT VAN DE VELE ONTWIKKELINGEN DIE PLAATSVINDEN EN TE VERWACHTEN ZIJN.”

BRUGJAAR JAN LIGHART OP HET ST-GREGORIUS COLLEGE: **TOEGROEIEN NAAR EEN GOEDE LANDING OP HET VO**

“Bepaald is dat leerlingen op hun twaalfde naar het voortgezet onderwijs gaan, maar er zijn best veel kinderen die nog wat langer moeten groeien voordat ze hier klaar voor zijn. Voor dit soort leerlingen hebben wij een brugjaar gecreëerd, een extra jaar voordat ze naar het vo overstappen.” Aan het woord is Bibian Gilissen, teamleider van dit zogenoemde ‘Brugjaar Jan Lighthart’ op het St-Gregorius College in Utrecht. De school voerde het brugjaar in 2021 in, vanuit de overtuiging dat dit extra jaar – en uitstel van selectie die het biedt – veel kan betekenen voor bepaalde groepen leerlingen. “Als ze niet eerst bij ons zouden komen, zouden veel van hen niet soepel doorstromen, op een niet passende plek in het vo terechtkomen of zelfs uitvallen.”

“We geloven dat we met het Brugjaar Jan Lighthart in een behoefte voorzien. Het gaat ook echt nog om jonge kinderen die de overstap naar het vo moeten maken. Er zijn best veel kinderen die hier op hun twaalfde nog niet helemaal rijp voor zijn. Bij sommigen is sprake van wisselende resultaten of zie je dat ze zich nog net wat meer moeten en kunnen ontwikkelen op het vlak van bijvoorbeeld taal of rekenen. Anderen zijn sociaal bijvoorbeeld nog wat onhandig of hebben weinig zelfvertrouwen. Denk verder ook aan leerlingen die een klas hebben overgeslagen. Wij willen deze kinderen de kans bieden om te ‘oefenen voor een vo-school’ en verder te groeien, zodat ze daarna goed kunnen doorstromen naar een voor hen passende plek in het vo.”

Bibian Gilissen

TOEGROEIEN NAAR HET VO

Het Jan Lighthart brugjaar van het St-Gregorius College kent dit schooljaar 22 leerlingen. Zij krijgen les van maximaal zes verschillende docenten en de groep blijft grotendeels in hetzelfde klaslokaal. Het brugjaar heeft ook een aparte ‘hoek’ binnen de school, met een eigen ingang. Bibian: “We proberen ze wel het idee van een vo-omgeving te geven, we hebben bijvoorbeeld ook bewust kluisjes in de gang en lesuren voor verschillende vakken. Maar we willen ze tegelijkertijd een kleine, veilige setting bieden, zodat ze langzaam kunnen wennen aan het vo.”

De lesmaterialen die we gebruiken zijn ook anders dan in de brugklas, ook om het gevoel bij leerlingen weg te nemen dat ze doubleren, voegt Bibian toe. “Verder leggen we in dit brugjaar het accent extra op maatwerk. Leerlingen met mavo-, havo- en vwo-advies zitten bij elkaar in de klas,

“WE DOEN VEEL SAMEN MET DE GEHELE KLAS, MAAR LEERLINGEN KUNNEN ZO SOMS OOK MAKKELIJKER ALLEEN OF IN GROEPJES SAMENWERKEN AAN OPDRACHTEN.”

en krijgen hier een gedifferentieerd aanbod, kijkend naar hun ontwikkeling en wat een leerling nodig heeft om hem of haar goed voor te bereiden op het vo. Dit kan bijvoorbeeld extra taal- of rekenles zijn, of lessen en activiteiten rond het aanleren van executieve en sociaal-emotionele vaardigheden. Op dit laatste ligt bij ons sowieso de focus. We hebben een smalle lessentabel qua vakken. Er is zo veel ruimte over voor zaken als leren plannen, leren presenteren, concentratietraining of faalangstraining, en voor sociaal-emotionele begeleiding en sturen op gedrag. We bieden veel steunlessen waarbij dit soort dingen centraal staan en er is veel en nauw contact met de docenten. De gedachte is: het draait hier niet om presteren, je komt hier om te groeien.”

Om dit te realiseren is er vier dagen per week ook een klassenassistent aanwezig. Dat is echt nodig bij deze klas, aldus Bibian. “Met twee mensen voor de groep kan je veel meer en beter sturen op gedrag, leerlingen sociaal-emotioneel begeleiden en differentiëren. Om die differentiatie mogelijk te maken, hebben we ook twee lokalen. We doen veel samen met de gehele klas, maar leerlingen kunnen zo soms ook makkelijker alleen of in groepjes samenwerken aan opdrachten.”

GOED GELAND

Deze werkwijze draagt sterk bij aan de ontwikkeling van de leerlingen in het brugjaar, zo is de ervaring van de school. Bibian: “Je ziet dat de meeste leerlingen enorme stappen maken op de vlakken waarop zij nog een groei moesten doormaken en ook dat hun talenten steeds beter naar voren komen, dat komt echt door de setting en de manier van werken hier. We horen ook terug dat vrijwel alle leerlingen daarna wel goed zijn geland op de vo-school, succesvol zijn geschakeld. Ik geloof dat als deze kinderen niet bij ons zouden zijn geweest, dat veel van hen problemen zouden hebben gehad bij de doorstroom en/of op in een niet passende onderwijssoort terecht zou zijn gekomen, puur omdat ze nog niet mee konden op het vo, eerst nog wat verder in hun ontwikkeling moesten komen. Mooi vind ik dat we zo kansen bieden aan verschillende groepen leerlingen, met verschillende culturele en sociaaleconomische achtergronden.

He gaat ons er hierbij overigens niet om dat zoveel mogelijk leerlingen op het vwo terechtkomen, maar dat leerlingen echt op een passende plek terechtkomen. Na het brugjaar is beter tot uiting gekomen wat bij een leerling past. Blijven ze op het St-Gregorius College, dan kunnen ze ook nog doorstromen naar een heterogene brugklas.”

De teamleider van het Jan Lighthart brugjaar ziet daarnaast nog een mooi effect. “We hebben een heel diverse groep, qua achtergrond, talenten en interesses, ontwikkelniveau, bepaalde problematiek die

speelt. Het brugjaar brengt hen bij elkaar. Natuurlijk gaat het gedurende het jaar wel eens mis, we hebben hier immers veel leerlingen die moeite hebben met sociaal-emotionele vaardigheden. Maar we hebben dus veel aandacht voor sturen op gedrag. En leerlingen weten: iedereen is hier met een reden gekomen. Ze herkennen zichzelf in de ander, vinden aansluiting en leren elkaar te accepteren.”

SAMEN UITBOUWEN

Om dit brugjaar optimaal te laten werken is het heel belangrijk dat je als school een klein hecht team weet te vormen, stelt Bibian, waarbij alle docenten dezelfde werkwijze en doelen hanteren en dezelfde taal spreken richting de leerlingen. “Alle docenten moeten ook pedagogisch sterk zijn en goed kunnen differentiëren en steunlessen kunnen geven. Dit vergt veel van hen. Het is dus belangrijk te investeren in docenten, bijvoorbeeld door het aanbieden van trainingen, en om ervaren docenten aan te trekken. Die ook affiniteit hebben met deze groepen leerlingen, dat is misschien wel het belangrijkste. Wil je dit vak uitoefenen dat moet je van leerlingen houden en bij het Jan Lighthart nog meer.”

Bibian zou het mooi vinden als een Brugjaar Jan Lighthart voor meer leerlingen mogelijk zou worden. “Dit vraagt ten eerste om aanpassingen in het onderwijsresultatenmodel. Al deze kinderen blijven in principe zitten. Dit drukt op je onderbouwresultaten, de inspectie houdt hier nu geen rekening mee. En verder kunnen wij dit doen omdat we een groeiende school hebben, maar zijn eigenlijk meer middelen nodig. Schoolbesturen en samenwerkingsverbanden zouden daarnaast beter kunnen samenwerken in de regio en zo ook de (financiële) druk kunnen verdelen. Hoe mooi zou het zijn als je het Jan Lighthart concept zo binnen regio's samen verder uit kan bouwen.”

PRAKTIJKVOORBEEDEN

Latere selectie speelt een belangrijke rol in het vergroten van kansengelijkheid. Scholen hebben al mogelijkheden om hiermee aan de slag te gaan – hoe doen andere scholen dit?

HETEROGENE BRUGKLAS OP HET LIEMERS COLLEGE: 'HET ZELF KUNNEN ERVAREN MAAKT EEN WERELD VAN VERSCHIL'

"Mavo, havo, vwo, dat zijn niet meer dan woorden voor leerlingen in groep 8. Het leeft nog niet, ze hebben er nog niet echt een idee bij wat het inhoudt." Aldus Ronald Smidts, onderwijsdirecteur van het Liemers College (locatie Didam). Deze school kent daarom op de locatie in Didam een tweejarige heterogene brugklas mavo, havo, vwo. "Het belangrijkste voor ons is dat leerlingen in deze twee jaar kunnen uitproberen, ontdekken, beleven, voordat een keuze in onderwijsrichting wordt gemaakt. Alleen door zelf te ervaren, kan je erachter komen wat bij je past, zo is onze overtuiging. Dit maakt een wereld van verschil."

Het Liemers College in Didam heeft al een aantal jaar ervaring met de heterogene brugklas. Ronald: "We bieden deze sinds 2020 aan. Leerlingen met het schooladvies mavo, havo of vwo zitten hier de eerste twee jaar bij elkaar. Ze volgen onderwijs in hun adviesrichting, maar krijgen ook de kans om vakken in andere richtingen te proberen, de drempel om dit te doen is veel lager dan in een reguliere brugklas. Het gaat echt om ontdekken, uitproberen."

Streven is dat alle brugklasleerlingen na twee jaar vakken en opdrachten hebben gedaan in verschillende onderwijsrichtingen en hebben ervaren: dit houden mavo, havo en vwo in, dit lukt wel en niet, dit wil ik wel of niet, dit past bij mij. We voeren ook een startgesprek en veel tussentijdse gesprekken met leerlingen over hoe het gaat en waar ze naar toe willen groeien en na het eerste jaar wordt een voorlopig (dubbel) advies gegeven. Na twee jaar volgt dan een definitief advies. Het kan dat dan wordt besloten dat een leerling bijvoorbeeld beter havo kan gaan doen in tegenstelling tot het mavo-advies van de basisschool, of dat de havo toch beter bij iemands talenten en ambities past dan het eerder geadviseerde vwo. En dat is prima, we voeren hier ook nauwelijks moeilijke gesprekken over met leerlingen of ouders. We merken dat de leerlingen het zelf wel weten, omdat ze het zelf ervaren hebben. De focus ligt met deze werkwijze ook minder op presteren en meer op ontwikkelen. En het gaat bijvoorbeeld ook niet over 'op- of -afstromen', maar over: dit past het beste bij mij of mijn kind. Dit vinden we een heel positief effect van de heterogene brugklas."

Ronald Smidts

WIJZIGING IN ADVIEZEN

Op de school in Didam krijgt een relatief groot aantal leerlingen na de heterogene brugklas uiteindelijk ook een advies dat afwijkt van het oorspronkelijke basisschooladvies. Kijkend naar de afgelopen lichting gold dit voor een derde tot 40% van de leerlingen, vertelt Ronald. "Corona is hierin ook een factor, maar dit zegt toch wel iets. Het geeft aan hoe belangrijk het is het keuzemoment voor een onderwijsrichting uit te stellen. We geloven dat de twee jaar extra tijd die we bieden om ervaring op te doen met verschillende onderwijsrichtingen, eraan bijdraagt dat meer leerlingen in de voor hen meest passende richting terechtkomen."

Volgens de schooldirecteur hebben vrijwel alle leerlingen baat bij deze latere selectie. "Het is belangrijk dat zij zo langer de tijd krijgen te ervaren wat zij kunnen en willen, in plaats van dat op jonge leeftijd al verteld wordt wat het wordt. En voor leerlingen die door hun thuissituatie of achtergrond achterstand hebben in hun leerontwikkeling, geldt dit natuurlijk extra. Zij krijgen relatief vaker een niet passend schooladvies. Voor hen is het nog belangrijker dat ze extra kansen en tijd krijgen om zich verder te kunnen ontwikkelen en te ontdekken wat bij hen past, én dat ze dit vervolgens kunnen bereiken."

LEREN VAN ELKAAR

Leerlingen leren ook veel van elkaar in de heterogene brugklas, aldus Ronald. "Op cognitief vlak zie je dat ze zich aan elkaar optrekken, makkelijker dingen oppakken. Afgelopen schooljaar zijn bijvoorbeeld in mavo 3 alle leerlingen overgegaan, dat is geen gebruikelijk percentage. Dit impliceert dat zij echt baat hebben gehad bij de brede brugklas in klas 1 en 2. En bij leerlingen met een vwo-advies zie je bijvoorbeeld dat ze vaardiger worden in sociale situaties."

Het is altijd een aandachtspunt om ook voor deze laatste groep voor voldoende cognitieve uitdaging te zorgen, voegt Ronald toe. De school maakt daarom onder meer ruimte in het programma voor projecten waarin leerlingen deze cognitieve uitdaging kunnen zoeken.

AANDACHT VOOR DOCENTEN

De allerbelangrijkste voorwaarde om – alle – leerlingen binnen de heterogene brugklas verder te kunnen brengen in hun ontwikkeling, is echter: goede docenten voor de klas, met goede differentiatievaardigheden. "Wil je als school een heterogene brugklas invoeren, investeer hier dan in", benadrukt Ronald. "Wij hebben de afgelopen anderhalf jaar sterk ingezet op het begeleiden van het docententeam rond het bieden van maatwerk, en we voeren hier veel gesprekken over binnen de secties. Want je kan je visie, doelen en programma helemaal mooi hebben staan, maar daarmee geef je nog geen les. Uiteindelijk gaat het erom: hoe ga je dit binnen de lessen pedagogisch en didactisch aanpakken? Het vraagt een heel andere manier van lesgeven, en is zeker niet makkelijk. In het begin hadden we hier te weinig aandacht voor terwijl de startvraag moet zijn: hoe organiseer je heel concreet dit onderwijsproces?"

ZAADJES PLANTEN

En maak daarnaast coaching vanaf het begin een speerpunt, adviseert Ronald. "We zetten hier de eerste twee jaar sterk in op brede ontwikkeling en maken hier veel tijd voor vrij. Kleine groepjes van zo'n twaalf tot veertien leerlingen hebben allemaal een vaste coach, die de leerlingen door en door kent. In deze groepjes worden ze drie uur per week begeleid en leren ze brede vaardigheden. Deze coaching is essentieel om leerlingen te helpen bij hun ontwikkeling, bij het uitzetten en volgen van hun eigen pad. Vragen als 'wie ben ik', 'waar wil ik heen' en 'waar liggen mijn talenten en interesses' zijn lastig te beantwoorden, daar hebben ze echt begeleiding bij nodig. Het blijft een lastige leeftijd hiervoor. Maar het zijn steeds zaadjes die je plant, ga je continue daarmee door dan blijven er langzamerhand dingen hangen."

MEER MOGELIJK DAN JE DENKT

Wat Ronald betreft zou het heel waardevol zijn als scholen meer zouden uitwisselen over hun aanpak van en ervaringen met heterogene brugklassen en over succesfactoren en valkuilen. “Scholen en leraren die hiermee bezig zijn, kunnen denk ik heel veel van elkaar leren. Zelf hebben we bijvoorbeeld nog de vraag: hoe toetsen we in de brugklas, kan dit ook alleen formatief? Dit soort vragen kunnen we als sector samen beantwoorden. Er is ook best al wat vrijheid op dit vlak, er zijn al meer mogelijkheden om vorm te geven aan heterogene brugklassen en maatwerk, dan dat veel scholen denken.

Aandachtspunt is nog wel dat als scholen en docenten hiermee willen starten, dan zeker op het begin kleine klassen heel fijn zijn. Wij kunnen nu kleinere klassen realiseren met NPO-middelen, met subsidiegelden is dit wel te organiseren. Maar zonder structurele middelen hiervoor kan dit wel moeilijker worden in de toekomst.”

“ZELF HEBBEN WE BIJVOORBEELD
NOG DE VRAAG: HOE TOETSEN
WE IN DE BRUGKLAS, KAN DIT OOK
ALLEEN FORMATIEF?
DIT SOORT VRAGEN KUNNEN WE ALS
SECTOR SAMEN BEANTWOORDEN.”

HETEROGENE GROEPEN EN LATER SELECTEREN MET 10-18 ONDERWIJS

In Heerenveen werd in oktober 2023 feestelijk een nieuwe school geopend: KiiM. Een school voor jongeren van 10 tot 18 jaar. De school werkt met heterogene groepen waarin alle onderwijsrichtingen en -jaren samenkomen. Uiteindelijk kiezen leerlingen rond hun 14e voor een onderwijsrichting. Moniek Bergsma, directeur van KiiM, vertelt over hun onderwijsconcept, hoe later selecteren werkt en hoe dit bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid.

KiiM is ontstaan uit een initiatief van Onderwijsgroep Midden-Friesland (OGMF) met drie schoolbesturen in het primair onderwijs. De naam is niet zomaar gekozen: de school is dé plek waar leerlingen hun talenten kunnen laten ontkiemen. Moniek vertelt: “KiiM is een spin-off van het Jenaplanonderwijs dat al sinds 1997 werd aangeboden op de OSG Sevenwolden, een van de scholen binnen OGMF. KiiM is in schooljaar 2022-2023 gestart, maar we hebben in oktober 2023 de officiële opening gedaan. We hebben vanaf dit schooljaar namelijk voor het eerst de groepen 7 en 8 erbij gekregen. Daarmee zijn we nu echt een school voor 10 tot 15 jaar. Naarmate de leerlingen ouder worden, wordt dat 10 tot 18 jaar.”

GEMIXTE STAMGROEPEN VAN 10 TOT 14 JAAR

Op KiiM kunnen leerlingen hun diploma halen in de onderwijsrichtingen vmbo-t, havo of atheneum. Ook kunnen leerlingen de eerste twee jaar van de beroepsgerichte leerwegen volgen (vmbo-basis en vmbo-kader). Moniek: “Leerlingen zitten bij ons de eerste vier jaar in gemixte stamgroepen. In een stamgroep zitten leerlingen uit alle onderwijsrichtingen van 10 tot 14 jaar: uit groep 7 en 8 van het primair onderwijs, en uit klas 1 en 2 van het voortgezet onderwijs. We werken dus met super heterogene groepen.”

PIONIEREN MET THEMATISCH ONDERWIJS

Elke ochtend begint op KiiM met het samenkomen van de stamgroep in een kring. Daarna volgen de leerlingen cursusvakken of Wereldoriëntatie. Na de lunch is er altijd een half uur tijd om in stilte te lezen. Moniek: “Wij kiezen heel bewust voor thematisch onderwijs. Cursusvakken zijn de vakken wiskunde en de moderne vreemde talen. In Wereldoriëntatie werken leerlingen aan opdrachten en projecten gerelateerd aan thema's, zoals 'uitvindingen & ontdekken', 'vieren & herdenken' en 'wat is het leven?'. Hierin komen alle andere vakken terug zoals aardrijkskunde, Nederlands, Fries en scheikunde. De cursusvakken, in het bijzonder de Moderne Vreemde Talen, proberen daar waar mogelijk ook aan te sluiten bij de thema's. De opdrachten worden beoordeeld op basis van een onderwijsrichting-aanduiding met inhoudelijke feedback, en niet met een cijfer. Dat geldt ook voor de cursusvakken. We zijn hiermee echt aan het pionieren en aan het ontwikkelen om de samenhang tussen vakken binnen thema's vorm te geven.”

WIE BEN JE, WAT WIL JE, WAT KUN JE

Aan het einde van jaar twee van het voortgezet onderwijs, wordt bepaald welke richting het beste past bij de leerling. Ze kunnen op dat moment drie adviezen krijgen: vmbo basis/kader, vmbo-t of

havo/vwo. Moniek: “Van de leerlingen die vmbo basis/kader gaan doen, nemen we dan helaas afscheid. Die gaan dan naar een andere school. De andere leerlingen gaan in de derde klas van het voortgezet onderwijs verder met elkaar in een groep. Gedurende het derde jaar kijken we of iemand vmbo-t, havo of vwo gaat doen. Uiteindelijk draait het bij ons om: wie ben je, wat wil je en wat kun je. We kijken welke route daar het beste bij past. Het kan in de praktijk zo zijn dat iemand de opdrachten mens & maatschappij op havo afrondt, maar Frans op vwo doet. We nemen beslissingen altijd in goed overleg met leerlingen en hun ouders of verzorgers.”

‘SJOELBAK’

Kinderen krijgen op KiiM dus langer de tijd voordat een keuze voor een onderwijsrichting wordt gemaakt. Dat draagt bij aan kansengelijkheid. Uit onderzoek blijkt namelijk dat latere selectie verschillen tussen leerlingen verkleint. Moniek: “Leerlingen krijgen de tijd om te laten zien en te ontdekken wat ze kunnen en willen. Op veel scholen is het vaak zo dat als je havo doet, je alle stof in die onderwijsrichting krijgt aangeboden. Alleen als je vervolgens veel achten en negens haalt, wordt er gekeken of je wellicht vwo kan doen. Bij ons werkt dat anders. Je krijgt alles aangeboden. En dan gaan we kijken wat een leerling kan. We kijken vervolgens welk vakkenpakket en onderwijsrichting daarbij aansluit. De leerlingen op KiiM zitten minder vast in de ‘sjoelbak’ van het onderwijsstelsel, want als je daar eenmaal in zit, is het lastig om daaruit te komen.”

SEGREGATIE TEGENGAAN

In de Nederlandse maatschappij zie je een duidelijke tendens naar segregatie en polarisatie. Wij willen daar tegenwicht aan bieden. We laten kinderen niet voor niets lang bij elkaar in een gemêleerde klas zitten. Samenwerken is bovendien een essentieel onderdeel van ons onderwijsprogramma, net als écht luisteren naar elkaar. Iedere ochtend gaan we in de kring met elkaar in gesprek over de actualiteit, filosofische vragen, boeken/films of persoonlijke passies. Wij zien dat elkaar echt leren kennen bijdraagt aan wederzijds begrip en respect.

“WE KIJKEN WELKE ROUTE
DAAR HET BESTE BIJ PAST.
HET KAN IN DE PRAKTIJK ZO ZIJN
DAT IEMAND DE OPDRACHTEN
MENS & MAATSCHAPPIJ OP
HAVO AFRONDT, MAAR FRANS
OP VWO DOET.”

VO-raad

Aidadreef 4

3561 GE Utrecht

T 030 232 48 00

© 2024 VO-raad, Utrecht